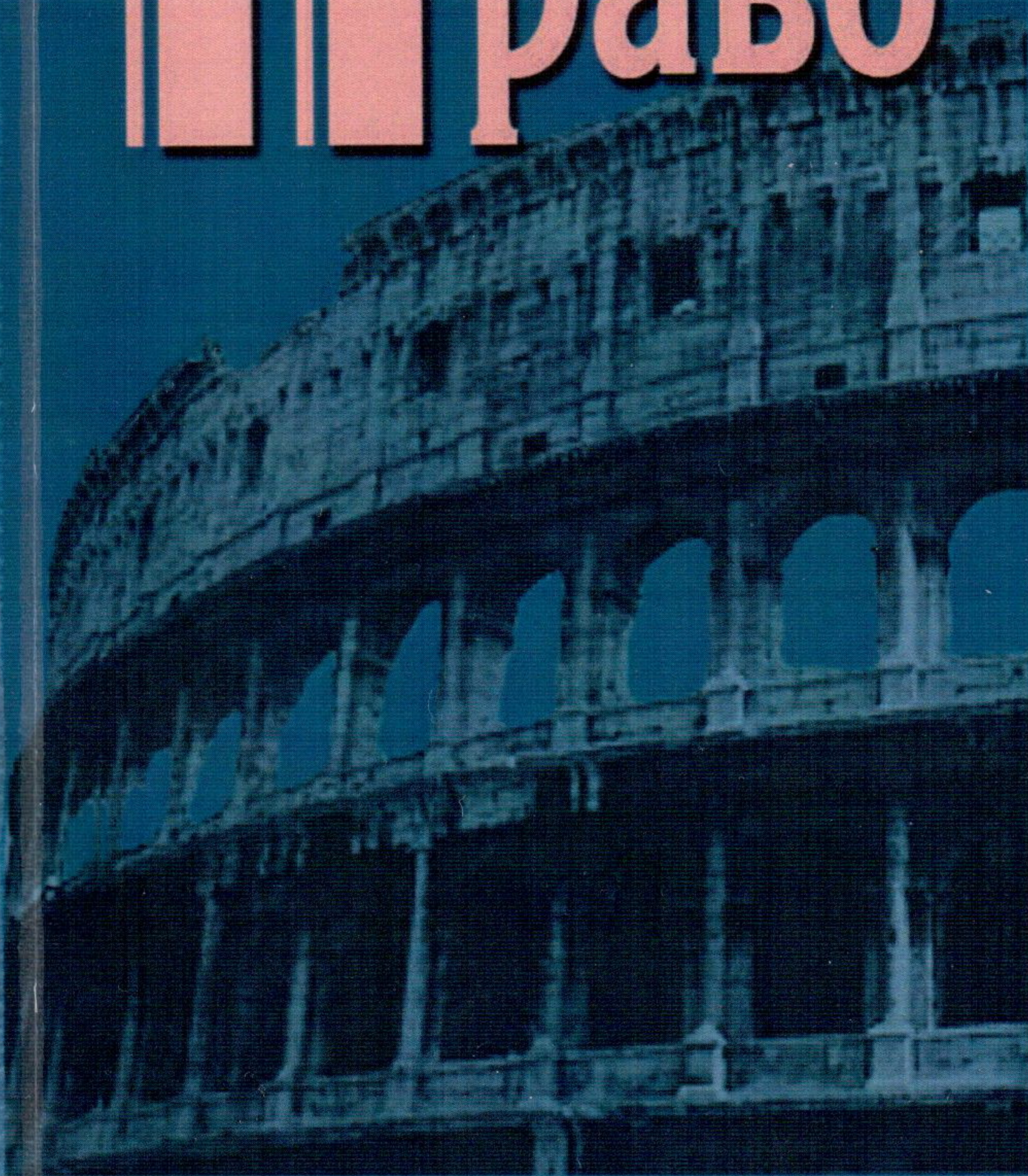

ISSN 2306-9082

Публічне раво

**науково-практичний
юридичний журнал**

№ 1 (33) / 2019

Зміст

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

ШАТІЛО В. А. (м. Київ)	Поняття та ознаки конституційного механізму державної влади	9
НЕСТЕРОВИЧ В. Ф. (м. Северодонецьк Луганської обл.)	Поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві	18
СЕРДЮК Н. А. (м. Київ)	Вдосконалення системи управління згідно вимог сучасного державотворення	26
КРАСОВСЬКИЙ К. Ю. (м. Київ)	Прийняття Конституції України як визначний крок в імплементації природних прав людини.	35

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

ЩЕРБАК Н. О. (м. Київ)	Адміністративні органи та дворянське самоуправління у Правобережній Україні в першій третині XIX ст.	49
БАКЛАН О. В. (м. Київ)	До питання правової природи та структури неправових форм державного управління (на прикладі сфери підприємництва) . .	56
ДАВИДОВА Н. О. (м. Київ)	Сучасні тренди розвитку освітнього права	64
ЛИСЕНКО С. О. (м. Київ)	Принципи інформаційної безпеки в роботах класиків військової думки (<i>частина перша</i>)	73
ЛІВАК А. П. (м. Ірпінь Київської обл.)	Публічне адміністрування у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення	82

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

ЧЕРНАДЧУК Т. О. (м. Суми)	До питання правового регулювання інституту банківської інформації	88
ВАЙЦЕХОВСЬКА О. Р. (м. Чернівці)	Фінансова національна безпека як складова фінансового суверенітету держави	96

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

ПОПКО В. В. (м. Київ)	Транснаціональний злочин у системі злочинів міжнародного кримінального права: кваліфікуючі ознаки.	103
ПОСВИСТАК О. М. (м. Харків)	Проблеми забезпечення таємниці досудового розслідування при одержанні дозволу слідчого судді на проведення обшуку. . .	112

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

БАЙМУРАТОВ М. О. ОЖЕРЕЛЬЄВ В. П. (м. Київ, м. Одеса)	Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі	120
--	---	-----

ТРУДОВЕ ПРАВО І ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

КОСТЮК В. Л. (м. Київ)	Концепція правосуб'єктності у трудовому праві: поняття, ознаки та принципи	131
ЛОЗОВИЙ С. В. (м. Харків)	Теоретичні аспекти спеціальної дисциплінарної відповідальності державних службовців	140

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПЕТРУНЕНКО Я. В. (м. Одеса)	Юридична відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері використання державних коштів . . .	147
ПРОЦАЄВ В. В. (м. Київ)	Законодавчі засади організації та діяльності розвідувальних органів країн пострадянського простору (Білорусь, Казахстан, Росія, Україна): порівняльний аналіз	156

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

РАБІНОВИЧ П. М. (м. Львів)	Правовість антропо-соціальних явищ: філософські засади ідентифікації	165
-------------------------------	--	-----

Наталія Давидова,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Київського національного
лінгвістичного університету

УДК 34.01

Сучасні тренди розвитку освітнього права

Благополуччя та сталий розвиток будь-якої нації залежить від людського капіталу. Вирішальну роль ефективної системи освіти у формуванні продуманої та послідовної політики в сфері розвитку людського капіталу підтверджують слова з доповіді 1983 р. Федеральної комісії США з якості освіти «Нація на межі ризику. Необхідність реформи освіти»: якби ворожа держава намагалась нав'язати Америці бездарну систему освіти, що ми маємо сьогодні, ми розглядали б це як *акт війни*» [1, с. 5]. Освіта є одним з ключових видів інвестицій в загальний добробут нації, високий рівень життя та процвітання держави. Постіндустріальне суспільство та розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій робить інтелектуальну працю (яка неможлива без здобуття відповідного освітнього рівня) найбільш привабливою у порівнянні з іншими видами робіт. На початку існування людства війни відбувалися з метою захоплення за землі: хто більше мав землі, більше сільськогосподарського виробництва, той був заможнішим та успішнішим. Після промислових революцій боротьба розгорнулася за інші

природні ресурси, зокрема, енергоносії: хто має доступ до енергоносіїв – той і має першість в розвитку світу.

На сучасному етапі світ бореться за мізки, інтелектуальний потенціал, новітні технології. Сучасна освіта – це самостійна форма суспільної практики, особлива соціальна інфраструктура, що пронизує всі інші соціальні сфери, і тим самим забезпечує цілісність суспільного організму. Загальний європейський вектор розвитку освітнього процесу, інтеграція в європейський освітньо-науковий простір вимагає від України істотних змін у системі освіти – її трансформації відповідно до європейських стандартів, пошуку та реалізації нових освітніх технологій, підвищення якості освіти, автономізації правового статусу закладів освіти. Обов'язковою умовою досягнення успіху на цьому шляху є наявність ефективного правового поля, без якого неможливо побудувати розвинене суспільство знань. Є потреба в переосмисленні та у глибокому аналізі багатьох концептуальних засад проблем правового регулювання освітньої діяльності, в тому числі і юридичного позитивізму, який тривалий час був

домінуючою категорією праворозуміння.

Питаннями теорії освітнього права займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як Б. І. Андрусишин, В. В. Астахов, Р. Г. Валєєв, Г. О. Дорохова, О. Я. Кархут, С. В. Куров, В. М. Сирих, Н. І. Пігасова, В. І. Шкатулла, Д. А. Ягофаров.

Мета статті – з'ясування місця освітнього права в правовій системі України та напрямків його розвитку.

За радянських часів проблему правового регулювання освітніх відносин досліджували в рамках публічно-правового (адміністративно-правового) регулювання з точки зору державного управління освітою і підпорядкування закладів освіти органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Протягом останнього десятиліття акцент змістився у бік приватноправового (цивільно-правового) регулювання відносин у сфері освіти: з'явилися окремі статті, збірники тез, навчальні посібники, дисертації та навіть монографії з освітнього права з приватноправовим спрямуванням. Самостійність, незалежність, майнову та організаційну автономію, ініціативність приватного життя можна забезпечити лише за умови визнання природного, об'єктивного, наднормативного характеру суб'єктивних цивільних прав [2, с. 13], що в повній мірі також проявляється в сфері освіти.

Термін «освітнє право» активно застосовується у мові педагогічної та юридичної науки. Разом із тим, полісемантичність цього поняття ускладнює системний і цілеспрямований характер дослідження освітньо-правової тематики, що змушує звернутися до основних змістовних значень цього терміна. В літературі його вжито у багатьох розуміннях, а саме освітнє право як: а) комплексна галузь права; б) нормативно-правовий масив (освітнє законодавство); в) елемент системи конституційних прав і свобод, у тому числі елемент системи міжнародних стандартів прав і свобод (право на освіту); г) елемент

освітніх прав учасників освітніх відносин; г) навчальна дисципліна; д) актуальний напрям теоретико-правових, соціально-правових і галузевих юридичних наукових досліджень; е) елемент (сторона) системи освіти в цілому [3, с. 22; 4, с. 6]. В. І. Шкатулла виокремлює такі важливі форми існування освітнього права: 1) об'єктивне явище – сукупність нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері освіти, тобто освітнє законодавство; 2) сукупність норм права, правил поведінки, що містяться в нормативно-правових актах, тобто галузь законодавства; 3) система правовідношень у сфері освіти, або реальні відносини конкретних людей, урегульовані нормами права; 4) правосвідомість, або уявлення людей про освітнє законодавство, науку освітнього права; 5) уявлення людей про справедливість суспільних відносин у сфері освіти; 6) стан свободи людини в системі освіти; 7) навчальна дисципліна; 8) природне і невідчужуване суб'єктивне право людини на освіту [5, с. 2].

Прийнявши умовність і поширеність такого поняття як «освітнє право» для з'ясування місця, відведеного йому в правовій системі України, зупинимося на таких найбільш поширених розуміннях освітнього права: 1) як навчальної дисципліни, 2) як юридичної науки, 3) як галузі законодавства та 4) як галузі права.

І. Освітнє право можна розглядати як навчальну дисципліну [6, с. 50–54]. На жаль, така навчальна дисципліна не є поширеною в українських закладах вищої освіти, але її зазвичай викладають студентам правових і педагогічних спеціальностей у країнах Західної Європи та США. Освітнє право може бути корисним для аспірантів як обов'язковий елемент підготовки викладачів закладів вищої освіти; студентів-юристів; студентів, які навчаються у педагогічних вишах; осіб, котрі мають вищу освіту та проходять підготовку у сфері управління закладом освіти. Метою навча-

льного курсу «Освітнє право» є ознайомлення студентів із базовими поняттями та категоріями освітнього права, з основними положеннями освітнього законодавства України та міжнародно-правовими стандартами регулювання освітніх відносин.

Вважаємо за доцільне проаналізувати зміст навчальної дисципліни та коло висвітлюваних питань з освітнього права в Україні та США. У конспекті лекцій з освітнього права за загальною редакцією В. В. Астахова запропоновано дев'ять тем, зокрема: поняття, предмет і метод освітнього права; система освіти в Україні; джерела освітнього права; міжнародно-правові стандарти у сфері освіти, впровадження в Україні положень Болонської декларації; учасники освітніх відносин і їх правовий статус; правові основи економічних відносин в освітній сфері; правовий статус вищого навчального закладу; правове регулювання інтелектуальної власності та інноваційної діяльності вищого навчального закладу; основи освітнього законодавства зарубіжних країн [4]. Р. Г. Валєєв у підручнику з освітнього права України визначає сім таких тем: освіта як соціальний інститут, право на освіту та його гарантії; поняття, предмет і метод освітнього права; система, структура освіти України та статус основних суб'єктів освітніх правовідносин; державна політика в галузі освіти, її інструменти, державно-громадське управління освітою; нормативно-правове регулювання процедури зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень і правовідносини з прийому до навчального закладу; нормативно-правове регулювання навчально-виховного процесу та педагогічних відносин; засади правового регулювання коміторних правовідносин, суміжних із педагогічними правовідносинами та судові вирішення спорів [7].

Освітнє право в США охоплює ширше коло питань, є змістовнішим. Підручник з освітнього права, підготовлений авторським колективом у

2004 р. для вчителів, управлінців, батьків і дітей, містить такі розділи: вступ до закладу освіти і вибір школи; академічні спори, що стосуються студентів; федеральні закони та закони штату про захист студентів із фізичними вадами; освіта для розумово відсталих осіб; освітні послуги для студентів із фізичними вадами; адміністративна та судова форми вирішення спорів щодо освіти розумово відсталих осіб; правила поведінки студентів; дисциплінарні санкції стосовно студентів; дисциплінарні процедури; наркотики, зброя та політика «нульової терпимості» (політика жорстких заходів); Четверта поправка до Конституції: обшук та арешт; контроль щодо недопущення насильства у школі; Перша поправка до Конституції: право на свободу слова; релігія та школа; громадянські права та дискримінація; особова справа студента; цивільні правопорушення (делікти); відвідування школи та навчання вдома; спортивні заняття; питання особового складу закладу освіти [8]. У підручнику «Право в коледжі та університеті», підготовленому за ініціативою Американської асоціації юристів у 2010 р., висвітлено такі теми: джерела права та правові принципи; юридичні форми, претензії і заперечення; управління інституцією; працевлаштування; викладачі; відносини між студентами та закладом освіти; права студентів і дискримінація; фінансова допомога; злочини, вчинені студентом; заняття поза закладом освіти; міжнародний обмін студентами та програми; інтернет, дистанційна освіта та онлайн соціальні мережі; речові права на майно закладу освіти; проблеми юридичної чесності закладу освіти; запобіжні заходи; проведення розслідувань закладами освіти; юрисконсульт і судові спори; передача ризиків: відшкодування; відмова від права вимоги та страхування [9].

Відмінність змісту навчальної дисципліни «Освітнє право» в українських та американських закладах освіти є очевидною, що можна пояс-

нити двома причинами. По-перше, освітнє право в Україні є комплексною галуззю законодавства; кожна галузь містить норми, що прямо або опосередковано стосуються сфери освіти. Українська та американська системи права відрізняються, перш за все, через належність цих країн до різних правових сімей: Україна – представник групи країн романо-германської системи права, Сполучені Штати – англо-американської. По-друге, у США набагато раніше усвідомили необхідність формування правової компетентності керівника закладу освіти. У Сполучених Штатах освітнє право як галузь знань більше розвинуто, а коло правових питань, якими займаються юристи та адміністратори закладів освіти, є ширшим від того, що пропонують навчальні програми українських закладів вищої освіти. На нашу думку, необхідно активно наслідувати приклад країни, яка вважається світовим взірцем демократії і захисту прав людини, лідером із надання послуг вищої освіти, та розширити зміст дисципліни «Освітнє право», насамперед шляхом доповнення приватно-правовими темами.

II. Освітнє право сформувалося як юридична наука, тобто як галузь знань. Як відомо, теорією держави і права напрацьовано таку систему юридичних наук: загально-теоретичні юридичні науки (теорія держави, теорія права, філософія права), галузеві юридичні науки (цивільне право, адміністративне право, кримінальне право, трудове право, інформаційне право, освітнє право тощо), обслуговуючі юридичні науки (судова статистика, судова медицина, судова психіатрія тощо).

III. Освітнє право можна розглядати як галузь законодавства, як позитивне освітнє право, тобто сукупність нормативно-правових актів, які регулюють освітні відносини (ті, що виникають у процесі виховання і навчання між особами, які навчаються, і педагогічними працівниками, закладом освіти, адміністрацією), та

комплексні відносини, що врегульовані нормами права на межі освітнього та інших галузей права.

Друга група відносин має службовий, забезпечувальний характер і, в свою чергу, поділяється на три види: 1) ті, що передують освітнім; 2) ті, що існують одночасно з ними; 3) ті, що витікають з освітніх правовідносин [10, с. 215–216]. У сфері освіти України вже прийнято значну кількість нормативно-правових актів різного рівня, які мають єдину мету – забезпечити якісне правове регулювання освітньої галузі. Вважаємо, що на сьогодні вже фактично сформовано нову самостійну галузь законодавства, яке повинно вивести освітню галузь на новий вищий рівень і забезпечити реалізацію задекларованого принципу пріоритетності розвитку системи вітчизняної освіти.

Система законів і підзаконних нормативно-правових актів є складною та заплутаною, на жаль, постійно вносяться зміни і доповнення до наявних актів, внаслідок чого трапляються внутрішні протиріччя (колізії) між ними, система підзаконних актів є занадто гіпертрофованою та непослідовною; можна помітити декларативність норм, не підкріплених правовими механізмами реалізації; наявні також прогалини, тобто відсутні правові норми, яких потребує практика. У цілому система освітнього законодавства складається із сукупності законів і прийнятих на їх основі підзаконних нормативно-правових актів. У численному масиві таких актів умовно можна виокремити спеціальні (профільні) норми, тобто закони, прийняті для регулювання відносин, що виникають виключно у сфері освіти (наприклад, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту») та міжгалузеві (непрофільні) норми, тобто закони, які містять окремі положення, що регулюють відносини у сфері освіти. Освітнє право охоплює джерела, які діють не тільки на території окремої

держави (внутрішнє або національне законодавство), але й міжнародно-правові джерела (міжнародне законодавство).

Міжнародний компонент стосується, в першу чергу, проблем, пов'язаних із визнанням іноземних документів про освіту та/або кваліфікацію в Україні та визнанням відповідних українських документів за кордоном; питаннями мовної політики у взаємодії із закладами освіти різних країн; умовами навчання іноземних студентів і студентськими обмінами, міжнародною акредитацією освітніх програм. Слід взяти до уваги також питання професійних стандартів рамкових кваліфікацій, прийнятих у різних регіонах світу (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS, Credit Accumulation and Transfer Scheme – CATS, University Mobility in Asia and Pacific – UMAP).

Наявність великої кількості нормативно-правових актів зумовлює актуальність завдання щодо систематизації законодавства у сфері освіти. Систематизація спрямована на виявлення протиріч у змісті правових норм, прогалин у праві, застарілих норм. Під час роботи з упорядкування та вдосконалення законодавства про освіту варто врахувати загальні тенденції вдосконалення національного законодавства та вирішити, який саме із відомих теорій права видів систематизації (інкорпорація, консолідація, кодифікація) буде найліпшим для освітньої сфери. Проблеми, спричинені несистематизованим характером освітнього законодавства, давно привертають увагу російських вчених, які обстоюють необхідність прийняття Кодексу про освіту. За аналогією із Францією, де запроваджено такий кодекс [11], дослідницька група, створена при Комітеті Ради Федерації з науки, культури, освіти та екології, розробила Основні положення Концепції Кодексу Російської Федерації про освіту. Пізніше положення Концепції було реалізовано у проекті загальної частини

Кодексу РФ про освіту [12]. Цікавим і показовим для пострадянської традиції є факт, що роботу з підготовки проекту Кодексу РФ про освіту в подальшому було згорнуто, а законодавець задовольнився традиційним внесенням змін і доповнень до діючого законодавства про освіту. На пострадянському просторі прикладом використання саме кодифікації як способу систематизації законодавства є Освітній кодекс Республіки Білорусь від 13.01.2011 р. № 243-З [13], який охоплює широке коло суспільних відносин, що виникають на всіх рівнях освіти, та містить 295 статей, і Кодекс про освіту Республіки Молдова [14], який складається зі 157 статей. Слід також згадати Модельний освітній кодекс для держав-учасниць СНД, прийнятий на 27-му засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (постанова від 16.11.2006 р. № 27-12) [15].

Кодифікація є формою нормотворчості, яка передбачає створення нового, вдосконаленого, об'єднаного загальним предметом правового регулювання, нормативно-правового акта на основі старих нормативних актів шляхом часткової або значної зміни їхнього змісту (усунення дублювання, розбіжностей та суперечностей, їх узгодження, заповнення прогалин, звільнення від застарілих і неефективних норм, напрацювання нових). Не можна погодитися із закликами деяких українських авторів до підготовки та прийняття Кодексу України про освіту або Освітнього кодексу, який був би перевантаженим і надміру деталізованим, оскільки цей закон має стосуватися всіх секторів освіти. За словами Н. С. Кузнецової, настала епоха «кодексоманії», з'являються численні пропозиції стосовно прийняття «квазікодексів»: енергетичного, інформаційного, інвестиційного, інноваційного, банківського та ін. [16, с. 14]. Стратегія реформування системи освіти повинна відповідати не тільки сьогоденним, але і довгостроковим вимогам суспільства, що закономірно вимагає і

концептуального оновлення системи освітнього законодавства. Відсутність на сучасному етапі галузевого кодексу в сфері освіти не є перешкодою у розвитку законодавства про освіту, яке може вдосконалюватися двома шляхами: за допомогою внесення змін і доповнень до діючих нормативно-правових актів, а також через прийняття нових актів. Наявність ще щодавно прийнятого Закону України від 5 вересня 2017 року «Про освіту» призводить до висновку, що на найближче майбутнє питання доцільності/можливості створення освітнього кодексу залишиться лише на рівні доктринальних дискусій, а не практичної реалізації.

IV. Деякі автори розуміють освітнє право як галузь права. У числі прибічників цієї теорії найбільш активним зарубіжним науковцем є В. М. Сирих, на думку якого, освітнє право є самостійною галуззю права. Новаторський підхід цього автора має прояв у формулюванні та спробі обґрунтування ряду ідей і висновків із фундаментальних проблем систематизації освітнього права. Науковець зосереджує увагу на характеристичності освітніх відносин, які становлять основу предмета правового регулювання освітнього права, досліджує комплексні інститути відповідної галузі права, викладає концептуальні основи структури і змісту Кодексу РФ про освіту. На думку В. М. Сирих, освітні відносини є «основою, ядром» [10, с. 93] предмета правового регулювання галузі освітнього права, яка має не тільки власний оригінальний предмет, але й володіє іншими необхідними ознаками галузі права (специфічний метод, особливий механізм правового регулювання, правові режими і набір правових інститутів).

Серед українських юристів також є прибічники освітнього права як самостійної галузі права. На думку Т. Г. Корж-Ікаєвої, освітнє право – це галузь права, система правових норм, що регулюють відносини сто-

совно організації та здійснення освітнього процесу між:

– суб'єктами освітньої діяльності різних держав щодо визнання різних інститутів освіти;

– органами державної влади і суб'єктами освітньої діяльності (щодо створення, управління, ліцензування, атестації, акредитації, матеріального та фінансового забезпечення діяльності тощо);

– освітньою установою і споживачами освітніх послуг (учнями, батьками, суспільством) [17, с. 453].

Із позицією стосовно наявності такої галузі права як освітнє право (або іноді – «освітнє право») не можна погодитися, якщо дотримуватися класичного підходу, згідно з яким галузь права є самостійним системним утворенням, що крім класифікаційних підстав – предмета та методу правового регулювання – характеризується і рядом додаткових показників, зокрема наявністю специфічних джерел, функцій, внутрішньої структури, механізму регулювання, правових режимів, понятійного апарату, принципів, комбінація яких для кожної із галузей права є унікальною.

Найбільш послідовний критик концепції освітнього права як самостійної галузі права – Є. О. Суханов, який вважає «освітнє право» умовним поняттям, під яким насправді мається на увазі законодавство про освіту – масив нормативних актів комплексного характеру, але з очевидно домінуючою адміністративно-правовою природою [18, с. 66–74].

Слід погодитися з позицією В. О. Боняк, згідно з якою на сучасному етапі освітнє право сформувалося як галузь законодавства, проте не як галузь права. Галузь права формується об'єктивно, відповідно до усталених суспільних відносин, а галузь законодавства створюється в результаті цілеспрямованої діяльності уповноважених суб'єктів і тому має суб'єктивний характер... Розбіжність галузі освітнєського права та галузі освітнєського законодавства не

виключає в перспективі позитивної тенденції до їх відповідності, «вирівнювання» [19, с. 39].

Більш коректною назвою для освітнього права є, на нашу думку, не «галузь права», а «комплексне правове утворення», норми якого регулюють різноманітні відносини: щодо управління закладом освіти і контролю за якістю освітніх послуг (адміністративне право), щодо стягнення податків та зборів (фінансове право), щодо укладання договорів і оформлення відносин інтелектуальної власності (цивільне право), щодо прийняття на роботу та звільнення педагогічних працівників (трудове право), щодо працюючих пенсіонерів і батьків, які перебувають у відпустці по догляду за дітьми (право соціального забезпечення), щодо вчинення злочинів учасниками навчально-виховного процесу (кримінальне право) тощо.

Полісемантичне поняття "освітнє право" може вживатись в якості навчальної дисципліни, юридичної науки або галузі законодавства, але немає достатніх підстав для твердження про те, що сформувалась така галузь права. Для цього освітнє право не володіє належними ознаками, зокрема специфічним предметом, методом правового регулювання та принципами. Освітнє право є комплексним правовим утворенням, що поєднує норми адміністративного, фінансового, цивільного, трудового та навіть кримінального права. Щодо розуміння освітнього права як галузі законодавства, то недоцільним є кодифікація означеної сфери. Відсутність галузевого кодексу не є перпоною на шляху розвитку законодавства у формі внесення змін і доповнень до діючих нормативно-правових актів або через прийняття нових.

Список використаних джерел

1. *Gardner D. P.* A nation at risk: The imperative for Educational Reform/ An Open Letter to the American People. A report to the Nation and the Secretary of Education, United States Department of Education: Publisher: University of Michigan Library, 1983. – 84 p.
2. *Кузнєцова Н. С.* Національна доктрина приватного права. Вступне слово // *Право України.* 2019. 1. С. 13–15.
3. *Ягофаров Д. А.* Правовое регулирование системы образования / *Дамир Асхатович Ягофаров.* М. : Москов. пед. гос. ун-т, 2004. 211 с.
4. *Освітнє право : конспект лекцій / [авт. кол. : В. В. Астахов, К. В. Астахова (мол.), О. Л. Войно-Данчишина та ін.] ; за заг.ред. В. В. Астахова ; Нар. укр. акад. ; Міжнар. фонд «Відродження».* Х. : Вид-во НУА, 2011. 144 с.
5. *Шкатулла В. И.* Образовательное право : учеб. для вузов / *В. И. Шкатулла.* – М. : Норма (изд. группа Норма-Инфра-М), 2001. 688 с.
6. *Козырин А. Н., Трошкина Т. Н., Ялбулганов А. А.* Образовательное право как учебная дисциплина // *Реформы и право.* 2011. № 4. С. 50–54.
7. *Валеев Р. Г.* Освітнє право України : навч. посібник. Луганськ : Луганська правова фундація, 2011. 287 с.
8. *Gerstein R. M., Gerstein L.* Educational Law: An Essential Guide for Attorneys, Teachers, Administrators, Parents and Students : *Lawyers and Judges Publishing Company, Inc.,* 2004. 790 p.
9. *Prairie M., Garfield T.* College and School Law: Analysis, Prevention, and Forms. – *American Bar Association,* 2010. 659 p.
10. *Сырых В. М.* Введение в теорию образовательного права / *В. М. Сырых.* М. : Центр образовательного законодательства Минобразования России «Готика», 2002. 340 с.

11. *Кодекс образования Франции*. Законодательная часть. М. : Статут, 2003. 270 с.
12. *Кодекс Российской Федерации об образовании*. Общая часть. Проект. М. : Готика, 2003. 208 с.
13. *Кодекс Республики Беларусь от 13 января 2011 г. № 243-З «Об образовании»* [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://kodeksy.by/kodeks-ob-obrazovanii>
14. *Кодекс Республики Молдова от 17 июля 2014 г. «Об образовании»* [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://lex.justice.md/ru/355156/>.
15. *Модельный образовательный кодекс для государств-участников Содружества Независимых Государств* / [Принят на двадцать седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ. Постановление от 16 ноября 2006 г. № 27-12] [Электронный ресурс]. Режим доступа : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/997_g22.
16. *Кузнецова Н. С.* Регулирование гражданско-правовых отношений в Украине и направления совершенствования гражданского законодательства // Развитие гражданского законодательства: посткодификационный период. Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 175-летию Киевского национального университета имени Тараса Шевченка. К. : Освіта, 2010. С. 12–14.
17. *Корж-Ікаєва Т. Г.* Освітнє право України: питання становлення // Митна справа. 2011. № 1 (73). Ч. 2. С. 451–455.
18. *Суханов Е. А.* О концепции Кодекса об образовании и самостоятельного образовательного права // Проблемы и перспективы законодательства об образовании и его кодификации : Материалы 6-й Международной научно-практической конференции. г. Москва, 11–12 октября 2001 г. М. : Изд-во РУДН, 2002. С. 66–74.
19. *Боняк В. О.* Конституційне право людини і громадянина на освіту в Україні : Монографія / В. О. Боняк. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ.ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2008. 180 с.

Давидова Н. О. Сучасні тренди розвитку освітнього права

У статті аналізуються різні підходи до розуміння освітнього права: 1) як навчальної дисципліни, 2) як юридичної науки, 3) як галузі законодавства та 4) як галузі права. З одного боку, система права є доволі сталою, перевіреною часом конструкцією, яку не треба хаотично доповнювати новими елементами. З іншого боку, це не перешкоджає формуванню нових галузей законодавства, наприклад, освітнього законодавства.

Ключові слова: освітнє право, галузь права, галузь законодавства, навчальна дисципліна, юридична наука.

Давыдова Н. А. Современные тренды развития образовательного права

В статье анализируются разные подходы к пониманию образовательного права: 1) как учебная дисциплина, 2) как юридическая наука, 3) как отрасль законодательства, 4) как отрасль права. С одной стороны, система права является достаточно стабильной, проверенной временем конструкцией, которую не следует хаотически дополнять новыми элементами. С другой стороны, это не препятствует формированию новых отраслей законодательства, например, образовательного законодательства.

Ключевые слова: образовательное право, отрасль права, отрасль законодательства, учебная дисциплина, юридическая наука.

Davydova N. Modern trends in the development of education law

The article analyzes different approaches to the understanding of education law: 1) as an academic discipline, 2) as legal science, 3) as a branch of legislation, 4) as a branch of law. On the one hand, the system of law is a stable and conservative construct that has been developed to its present state over long period of time: it resists random addition of new elements. On the other hand, it can still evolve and develop new branches, for example of educational legislation.

Key words: educational law, branch of law, branch of legislation, academic discipline, legal science.

